

[Statsministeren.]

skal jeg ogsaa tillade mig nogle faa Bemærkninger derom.

Det hævdes fra visse Sider, at den danske Stat ikke har gjort sin Pligt og ydet Sønderjyderne Erstatning for de af dem uforskyldt lidte Tab. Hertil vil jeg for det første sige, at vi lever i et privatøkonomisk Samfund, hvor Staten ingen Forpligtelse har til i Almindelighed at holde Borgerne skadesløse for lidte Tab. Men lad nu være, at det danske Samfund alligevel var beredt til som Følge af Forholdene og deres ganske særlige Karakter at yde Sønderjyderne Hjælp, da de, økonomisk udmærkede under Krigen, kom ind under dansk Styre — og at Staten var rede til at yde saadan Støtte, det viste jo Danmark —, vilde det principielt rigtige være at yde enhver Sønderjyde en ganske ensartet Morgengave. Ingen kunde dog med Rimelighed vente, at de, der havde Formue under det tyske Styre, af den danske Stat skulde holdes skadesløse for Tab, som de under dette Styre havde lidt. Hvad vilde der saa være at sige om de mange, som ingen Formue havde, men som alligevel paa deres Vis havde lidt under Tilstandene?

Men trods saadanne Betragtninger, som kunde anstilles, gik den danske Stat alligevel med til at yde en vis Erstatning ikke blot til Formueejerne for Tab lidt under det tyske Styre, men ogsaa til Personer, som havde lidt Tab paa finansielle Transaktioner, som de paagældende selv havde foretaget i Overgangsarene, rigtignok under Forudsætninger af spekulativ Natur, der ikke slog til.

Det drejer sig om forskellige Kategorier af Formuer, først og fremmest om forskellige Marktilgodehavender fra den tyske Tid, dels Indskud i Banker og Sparekasser, dels Markprioriteter i tyske og sønderjyske Ejendomme. Om disse sidste gælder det, at der til en saadan Prioritet svarer en Gæld i en Ejendom; for saa vidt baade Prioritet og Ejendom var paa sønderjyske Hænder, vilde en Opskrivning af den første blot betyde en yderligere Belastning af Debitor. Det vilde utvivlsomt have medført hurtig Ruin for de paagældende Ejendomme. I mange Tilfælde befandt imidlertid Prioriteten sig til syvende og sidst i Tyskland, og hvis der i saa Fald ikke skulde ske nogen Opskrivning, vilde der være opstaaet et finansielt Virvar, ligesom mange uheldige Transaktioner sikkert vilde være blevet Følgen. Men Hovedsagen her er, at de arbejdende Erhverv ikke kunde taale en saadan Opskrivning.

Dernæst drejer det sig om Kronelaan, som Sønderjyderne i Overgangstiden optog i Danmark, og som Laantagerne af forskellige Grunde led Tab ved, dels fordi de spekulativt omsatte de laante Kroner i Mark, dels fordi Konjunkturerne ikke svarede til Forventningerne. Men i førstnævnte Forhold er der vel næppe rimelig Grund til, at den danske Stat skal yde Erstatning for Spekulationens Fejlslagning, og i sidstnævnte Forhold stillede Sagerne sig ikke anderledes i det gamle Land end i Sønderjylland.

Det var den store Verdenskrise 1920—21, der reducerede Værdierne. Ved Krigens Slutning var de sønderjyske Erhvervsvirksomheders Brugsværdi stærkt forringet, der var foregaaet en Udmærkning af den økonomiske Substans under Krigen. For manges Vedkommende var Værdierne forstaaeligt nok smuldret hen, andre havde forstaaet ved Udnyttelse af Krigstidens Konjunkturer at omsætte de i Bedrifterne bundne Kapitalværdier i Pengekapital. Der foregik i stort Omfang en Mobilisering af Realværdier, som afspejler sig i de nordslaviske Pengeinstitutters Regnskaber. Regnskaberne viser tillige, at de ved Krigsøkonomien frigjorte Midler kun i ringe Grad anvendtes til Indfrielse af Gæld, men ganske overvejende indgik som Indskud i Sparekasser og Banker, idet man regnede med at faa Brug for Penge til det økonomiske Genrejsningsarbejde efter Krigen.

Med Markens fortsatte Værdifald svandt imidlertid Mulighederne for at frugtbar gøre de ledige Pengekapitaler, og det ligger derfor nær at antage, at Pengene i stigende Grad er blevet anvendt til Tilbagebetaling af Gælden. Naar dette dog kun skete i ringe Omfang, maa Forklaringen søges i to Forhold, nemlig i Adgangen til at købe Mark ved Optagelse af Kronelaan i kongerigske Banker og i Udsigten til en Valuta-regulering. Man hævder, at ikke faa sønderjyske Landmænd syntes, at de Mark, de havde staaende i Sparekasser og Banker, egentlig var for gode til at betale Gæld med, idet de haabede at faa dem omregnet i Kroner ved den forventede Valutaordning. Paa den anden Side var man bange for at faa Gælden gjort til Genstand for en Valuta-regulering. Man ønskede at foregribe en Omregning paa Debtors Bekostning ved hurtigst muligt at afløse Markgælden, og derfor nærrede saa mange Landmænd et brændende Ønske om at faa et Kronelaan i en dansk Bank, og dette Ønske fik de i stort Omfang opfyldt.

Nu er der nogle, der vil paastaa, at det